

מנה בדרך

שינוי הדף היומי בדרך קצרה

בכורות טז-כב

לע"נ מרן רבי ש. י. ניסים בן רבי
נחום מאיר קרליץ זצוק"ל
הערוך והנצחתי ט"ל 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 354 שמחת תורה תשפ"ו

רב אחא בר יעקב אומר שלכו"ע לא לוקה על צמרו משום כלאים שכתוב **לא תלבש שעטנ** צמר ופשתים וכמו שבפשתן מדובר שלא השתנה כך בצמר מדובר שלא השתנה.

רב פפא אומר שלכו"ע צמרו פסול לתכלת של ציצית שכתוב **לא תלבש שעטנ** **רגילים תעשה לך** וכמו שפשתן לא השתנה כך לגבי צמר של ציצית מדובר שלא השתנה.

ר"נ בר יצחק אומר שלכו"ע צמרו לא מטמא בנגעים שכתוב **בבגד צמר או בבגד פשתים** כמו שפשתן לא השתנה כך צמר לא השתנה, ורב אשי מוסיף שאם הדלה גפן על תאנה היין פסול לנסכים שכתוב **זבח ונסכים** כמו שבזבח מדובר שלא השתנה כך בנסכים מדובר שלא השתנה, ורבינא מקשה א"כ גם אם הדלה פשתן על צמח היגי זה נקרא שהוא השתנה וא"כ אין לנו דיוק מה פשתן שלא השתנה, אמר לו רב אשי שבפשתן לא היה שינוי ריח אך גפן שמדולית על תאנה ריחה משתנה.

משנה אם רחל שלא ביכרה ילדה שני זכרים ושני ראשיהם יצאו כאחד לר' יוסי הגלילי שניהם לכהן שכתוב **הזכרים לה**, וחכמים סוברים שאם אפשר לצמצם שניים יצאו יחד אלא אחד הוא לו והשני לכהן, ור' טרפון אומר שהכהן יכירו לו את היפה, ור"ע אומר שמשמנים ביניהם והשני ירעה עד שיתאבד **עמור ב** וכששושט ישראל את מה שבידו הוא חייב במתנותיו לכהן ור' יוסי פוטר, אם מת אחד מהם לר' טרפון יחלקו ולר"ע המוציא מחבירו עליו הראיה, אם נולדו יחד זכר ונקבה אין לכהן כלום. **גמרא** אמרו אצל ר' ינאי שלר' יוסי הגלילי שאפשר לצמצם בידי שמים כ"ש שבידי אדם ניתן לצמצם, ולחכמים בידי שמים אי אפשר לצמצם, אך יש להסתפק אם בידי אדם אפשר לצמצם, ולכאורה יש להוכיח ממה ששינוי שהיה חוט הסקרא חגור באמצע המזבח להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים ואם נאמר שאפשר לצמצם בידי אדם א"כ יתכן שכשנותן באמצע אדם נתן עליונים למטה ואם תחתונים למעלה, ויש לומר שאכן אפשר לצמצם אך מדובר שהחוט רחב קצת וא"כ אין בו ספק מה ניתן למטה ומה למעלה, ולכאורה יש להוכיח ממה שהתורה נתנה שיעור למת הכלים והמזבח, ויש לדחות שהתורה אמרה לעשות ויעשה ככל יכלתו כמו שכתוב **הכל בכתב מיד ה' עלי השקיל**, ורב קטינא רצה להוכיח ממה ששנו שחלוקה תנור טמא לשנים והם שוים הם טמאים כי אי אפשר לצמצם ומבאר רב כהנא שרק בכלי חרס לא שייך לצמצם כי יש בהם גומות, ויש להוכיח ממה ששינוי שאם הרוג נמצא בין שתי עיירות לר"א שתייהם מביאות שתי עגלות משמע שהוא סבר שאפשר לצמצם בידי אדם ושתיים יכולות להביא שכתוב קרובה ואפילו קרובות.

דף יח ויש לדחות שר"א סובר כר' יוסי הגלילי שאפשר לצמצם בידי שמים וכ"ש בידי אדם, ולכאורה נחלקו בזה תנאים ששינוי שאם היה מכוון בין שתי עיירות לא היו עורפיים ור"א סובר ששתייהם מביאות שתי עגלות, ולכאורה נחלקו שלר"א אי אפשר לצמצם ור"א סובר שאפשר לצמצם, אך יש לדחות שגם אם ת"ק סובר שאי אפשר לצמצם מדוע לא יביאו לפחות אחת בשותפות ויתנו שזה יבא עבור הקרובה יותר אלא שלכו"ע אפשר לצמצם ונחלקו שתי"ק סובר קרובה ולא קרובות ור"א סובר קרובה ואפילו קרובות, ולענין הספק הג"ל אמר רב חייא בר אבין בשם רב עמרם שר"א סובר שבנמצא בין שתי עיירות שתייהם מביאות שתי עגלות ולחכמים שתייהם מביאות עגלה אחת בשותפות ויתנו, ולכאורה אם סוברים רבנן שאפשר לצמצם **וקרובה** ואפילו קרובות מדוע מביאות רק עגלה אחת ואם הם סוברים **קרובה** ולא קרובות א"כ לא יביאו אפילו אחת א"כ מוכרח שרבנן סוברים שאי אפשר לצמצם גם בידי אדם ולכן יביאו בשותפות.

ר' טרפון אמר שמבשרת שילדה שנים הכהן בורר את היפה וטעמו הוא שמסתבר שהביא יותר יצא ראשון.

ר"ע אומר משמשים ביניהם וביאר ר' חייא בר אבא בשם ר' יוחנן שהכהן נוטל כחושה וקשה ר' חייא הרי שינוי משמנים ביניהם ואמר לו ר' יוחנן שכשעדיין אכלת בבבל תמרים שלא התבשלו הבאנו ראייה מהספא שנחלקו במת אחד מהם לר"ט יחלקו ולר"ע המוציא מחבירו עליו הראיה ואם נבאר משמנים שהם חולקים ביניהם א"כ גם בספא יהיה חלוקה אלא משמנים הכוונה שהשומן יהיה ביניהם שהבעלים אויבי לכהן האב ראייה שהוא בכור כדי לטול מהיפה.

לר"מ השני חייב במתנות ומבאר ר' יוחנן שהכהן בא עליו משני צדדים שאם הוא בכור כולו שלי ואם אינו בכור תן לי ממנו את המתנות, ורבא מבאר שטעמו של ר' יוסי שפטור כי עשו את שאינו זוכה כזוכה שאף שלא הגיע ליד הכהן הוא כהניע לידו וזה כמכר בכור לישראל במומו שפטור ממתנות.

ר"א אומר שלכו"ע ספק בכור שאין חליפיו ביד הכהן הוא חייב במתנות ולכאורה הכוונה לר' יוסי וקשה שזה פשוט שהרי ר' יוסי פטר רק כשהגיע חליפיו ליד כהן ואז עשו את שאינו זוכה כזוכה אבל אם אין חליפיו ביד כהן אין סיבה לפטור את השני ממתנות, ויש לומר שהחידוש הוא שלא נאמר שר' יוסי פטר מטעם שגזרו שאם נחייב במתנות הוא יבא להתיר בו גיזה ועבודה כי כשאין חליפיו ביד כהן, קמ"ל שטעמו של ר' יוסי הוא כרבא, אך קשה שלא ניתן לפרש כך בר' יוסי שהרי **קמ"ד ב** שינוי בהמשך שהיה ר' יוסי אומר שכל שחליפיו ביד כהן פטור ור"מ מחייב משמע שרק בחליפיו ביד כהן פטור ממתנות ולא כשאין חליפיו ביד כהן, ויש לומר שהיינו אומרים שר' יוסי אמר את זה רק לשיטת ר"מ שהוא סבר שגם בלי שחליפיו ביד כהן פטור ממתנות כדי שלא יבואו להתיר בו גיזה ועבודה אך ר"מ שלא גזר בכ"ז הוא יודה בחליפיו ביד כהן כי עשו את שאינו זוכה כזוכה, ור"מ אמר לו שבכ"ז חייב.

רב פפא אומר שלכו"ע בספק מעשר פטור ממתנות, ולכאורה הכוונה לר"מ וקשה מה החידוש בזה הרי ר"מ חייב רק בספק בכור כי הכהן בא עליו משני צדדים וזה לא שייך במעשר, ויש לומר שרב פפא מחדש שלא נאמר שטעמו של ר"מ שחייבו ספק במתנות כדי שלא ישתכח בו תורת מתנות וא"כ גם בספק מעשר נחייב במתנות קמ"ל שלא, אך יש לדחות ששינוי בספא שר' יוסי אמר שכל שחליפיו ביד כהן פטור ור"מ מחייב וזה שייך רק בספק בכור, ויש לומר שרב פפא מחדש שלא נאמר שר"מ מחייב גם בספק מעשר ונחלקו בחליפיו ביד כהן לחדש שר' יוסי פטר גם כשהכהן בא עליו משני צדדים, קמ"ל שר"מ לא חלק בספק מעשר.

יש להקשות בדברי ר' טרפון מדוע במת אחד מהם יחלקו שנברקו אם היפה מת הוא של הכהן והנשאר של בעה"ב ואם הכחוש מת הוא של בעה"ב והנשאר הוא של הכהן, אמר ר' אמי שר"ט חור בו ממה שגמר שהכהן בורר את היפה.

דף טז הכלל בסיפא בא לרבות שהקלב פסולי המוקדשים אסור.

משמע בברייתא שרק תמימים לא נפדים לשם כל זבח אך בעלי מומים נפדים, ומשמע שרק לשם זבח אחר אינו מפתים אך לשם אותו זבח יכול להתפסם והם נפדים במומם, וקשה לרב הונא שאמר שהם ימותו בכיפה, ויש לומר שגם בעלי מומים לא נפדים ונקט התנא אין נפדים תמימים אגב שכתוב ברישא בקדם מומם שנפדים תמימים, ואגב שכתוב ברישא לכל זבח שירצה לכן כתב כך בסיפא.

שינוי במשנה שהשוחטם בחזק פטור ורב הונא שנה שחייב ומדובר במום בדוקין שבעין שר"ע אמר שאם עלו לא ירדו.

שינוי במשנה שהוא עושה תמורה ור"ע אמר בשם רבה בר אבא שהתמורתו לאחר פדיון מתה שאינו יכול להקריבה כי היא באה מכח קדושה דחיה ולפדותה אינו יכול כי אין לה כח לתפוס פדיונה, ורב עמרם מקשה שהיא תאכל לבעלים במומה כיון תמורת מעשר בהמה ובכור ששינוי שתמורתם וולדן וולדותיהם עד סוף העולם הם כבכור ומעשר שנאכלים במומם לבעליהם, אמר לו אבבי שכל אחד שם אמו עליו שהוא תמורת בכור ומעשר ואמו נאכלת במומה כך וולד התמורה נאכלת לבעלים, אך קדיש שנאכלים במומם רק בפדיונם רק תמורתם תאכל רק בפדיון והרי אין לה כח לתפוס פדיונה, ויש להוכיח כדברי ר"נ ממה ששינוי שתמורת פסולי המוקדשים מתה שכתוב **ממעלי הגרא טמא**, ולכאורה למדו מפסוק זה שחמש חטאות מתות, ויש לומר שלמדו את זה **ממפרסי הפרסה טמא** וכמו ששינוי מנין שחמש חטאות מתות שכתוב **ממפרסי הפרסה טמא**, ולכאורה חמש חטאות למדו מהלכה למשה מסיני אלא הפסוק הולך על תמורת אשם, ולכאורה גם אשם למדו מהלכה שכל שבחטאת מתה באשם רועה, אלא באמת זה הולך על חטאת וצריך פסוק והלכה שמהפסוק היינו לומדים רק שהם ירעו לכן למדו מהלכה ואם היינו לומדים מהלכה היינו אומרים שאם עבר ואכל מאותם ה' חטאות זה רק איסור ולא לאו קמ"ל שיש לאו, עוד יש לומר מהפסוק באים ללמוד דבר הבא ממעלי הגרה לדבר שבא ממפרסי הפרסה שהוא במיתה ולא רק ירעה.

משנה מי שקיבל צאן ברזל מעכו"ם שקיבל עליו דמיהם בין מתו בין החלו **עמור ב** ולדותיהם פטורים מבכורה ולדי ולדותיהם חייבים, ואם העמיד את הולד תחת אמו גם ולדי הולדות פטורים אך ולדי ולדי הולדות חייבים, ורשב"ג אומר שגם עד עשרה דורות פטורים כי אחריותם הוא על העכו"ם, אם רחל ילדה מין עז או עז ילדה מין רחל פטור מבכורה ואם יש בו מקצת סימנים חייב בבכורה. **גמרא** משמע במשנה שכל עוד העכו"ם לא קיבל דמיהם זה ברשות העכו"ם, וקשה ממה ששינוי שלא מקבלים צאן ברזל משישראל ר' ינאי ור' יהושע שזה ברשות הקונה שאם זה עדיין ברשות המוכר א"כ זה לא ריבית, ואבבי מבאר שמשנתנו מדברת כשהעכו"ם קיבל עליו אונס והוזהל ולגבי ריבית מדובר שלא קיבל עליו אונס והוזהל, ורבא דוחה שאם קיבל עליו אונס והוזהל זה לא נקרא צאן ברזל, ועוד קשה היכן כתוב שכאן מדובר שקיבל עליו ושמ לא, ועוד קשה מדוע המשנה אומרת שם בסיפא שמעכו"ם מקבלים צאן ברזל ואם מדובר שלא קיבל עליו אונס והוזהל א"כ המשנה יכולה לחלק משישראל נאסר רק אם לא קיבל עליו אונס והוזהל אך אם קבל עליו מותר גם משישראל, אלא מבאר רבא שגם אצלנו לא מדובר שקבל עליו אונס והוזהל ופטור מבכורה מכיוון שאם העכו"ם יבקש את כספו ולא יתן לו הוא יתפוס את הבכמה ואם לא ימצאה הוא יתפוס בולדותיה, א"כ זה כיד עכו"ם באמצע שפוטרי מבכורה.

רב הונא אומר שבצאן ברזל רק הולדות פטורים וולדי הולדות חייבים ורב יהודה סובר שולדי הולדות פטורים ולדי ולדי הולדות חייבים, ויש להוכיח מדברי המשנה שבהעמיד ולדות תחת אמותיהם ולדי הולדות פטורים ומשמע שאם לא העמידם תחת האם הם חייבים שלא כרב יהודה, ויש לומר שגם בלא העמידם הם פטורים והחידוש הוא שגם בהעמיד שדרך העכו"ם לתפוס את הולד וזה כאילו לא העמיד בכ"ז רק ולדי הולדות פטורים וולדי ולדי הולדות חייבים, ויש להוכיח מדברי רשב"ג שגם עד עשרה דורות פטורים שאחריותם לעכו"ם, וזה מוכן לרב יהודה שתי"ק ירד לחלק בדורות,

דף יז לכן רשב"ג בא לחלוק שגם עד עשרה דורות פטורים אך לרב הונא שאמר שתי"ק לא ירד לחלק בדורות קשה מה אומר רשב"ג אפילו עד עשרה דורות, ורב הונא מבאר שרשב"ג דבר על העמיד ולד תחת אמו, ויש להוכיח ממה ששינוי שהכהן צאן ברזל מעכו"ם הן וולדות פטורים ומשמע שולדי ולדות חייבים שגם כרב יהודה, ויש לפרש שהוא קיבל עליו הן וולדותיהם, וללישנא בתרא הקושיא היא לרב הונא שכתוב הן וולדותיהם פטורים, ורב הונא יפרש שהן וולדות פטור אך ולדי הולדות חייבים.

רב אושעיא בא מנהרדעא והביא ברייתא שר"מ מחייב רחל בת עז וזו בת רחל ולחכמים פטורים, ורב הושעיא אמר לרבה שכשילך לפני רב הונא ישאל אותו שאם ר"מ מחייב בבכורה איך הוא ילמד את הפסוק **אך בכור שור** עד שיהא הוא שור ובכורו שור ואין לפרש שר"מ דבר על ראשית הגז שהיה שנו אצל ר' ישמעאל שכביש שזמן קשה פטורים מארשיה הגז שכתוב **ומגז בכשי יתחמם**, ואמר רב הונא שמדובר שרחל שילדה מין עז ואביו תיש ונחלקו לענין אותו ואת בנו שלר"מ חוששים לזרע האב ולחכמים לא, אך קשה שיהיו כן להדיא שר"מ אומר חוששים לזרע האב וחכמים לא חוששים כמו שחלקו חנניה ורבנן, ויש לומר שחלקו לגבי בכורה ומדובר ברחל בת רחל בן זה והם נחלקו אם הולכים אחר האם וזה לא נקרא נדמה או שהולכים אחר אב האם וזה נקרא נדמה, וללישנא בתרא מדובר ברחל בת עז בת רחל ונחלקו שר"מ סובר שחזרה השיית למקומה ולכן יש חיוב בכורה וחכמים סוברים שלא חזרה השיית למקומה וזה נקרא נדמה, ורב אשי מבאר שמדובר שיש בו מקצת סימנים וחכמים סוברים כר"ש שחייב בבכורה רק כשראשו ורובו דומה לאמו.

ר' יוחנן אומר שר"מ מודה בשעיר של ראש חדש שלא מביא כמוהו וצריך בן שעירה שכתוב **אחד** שהוא מיוחד ובא מששת ימי בראשית, ולכאורה לומדים את זה כבר מהפסוק **שור או כשב** למעט כלאים **או עז** למעט נדמה, ויש לומר שהמפסוק **או עז** לא נמקע כשיד לדורות ויוכל להביא ממנו, קמ"ל שלא יביא, ואם היינו לומדים **מאחד** היינו אומרים שרק בקרבן חובה לא יביא אך הוא כשר לנדבה, קמ"ל שלא.

פחות מל' יום ללידתה כי אינה מקבלת זכר וא"כ אם ילדה בת שנתה זה ודאי לכהן, אך ר' יהושע סברתו לא סבר כזעירי כי יתכן שתלד תוך שנתה שיש טיגוף פחות מל' יום, עוד יש לומר שגם סברתו ר' יהושע סבר כזעירי ונתחלקו שלשמועות בזה הנה אינה יולדת בכחות מה' חדשים לעיבורה ע"י חדשים קטנים, **עמוד ב** אלא לה' חדשים מלאים ולכן לא חששו פחות משנתה, אך ר' יהושע סובר שהבמה יולדת פחות מחמשה חדשים בחדשים קטנים ולא צריך להגיע לסוף ששה, עוד יש לומר שגם לסברתו במה לא יולדת למקוטעים ונתחלקו שלשמועות לא אומרים מקצת יום אחרון ככולו, ולסברתו אומרים מקצת יום של גמר החדש החמישי ככולו.